

Projekt: Digitální učební materiály ve škole, registrační číslo projektu CZ. 1. 07/1. 5. 00/34. 0527
Příjemce: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Husova 3, 371 60 České Budějovice

Název materiálu: Temperament

Autor materiálu: PhDr. Jitka Ivanková

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (III/2)

Sada: PS2

Tematická oblast: Psychologie osobnosti

Datum (období) vytvoření: 4. 10. 2013

Předmět: Psychologie, 2. ročník

Číslo DUM: 01

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 14. 10. 2013

Ověřující učitel: Mgr. Veronika Plecerová

Třída: ZLY 2.

Popis způsobu použití materiálu ve výuce:

Výuková elektronická prezentace slouží jako podpůrná a názorná pomůcka k výkladu učitele. Prezentace v tematické oblasti Psychologie osobnosti výstižně a názorně zachycuje základní vědomosti o temperamentu, které si mohou žáci zaznamenat a využít při domácí přípravě. Materiál obsahuje zpětnou vazbu ověřující pochopení nové látky v podobě závěrečného snímku s otázkami k opakování tématu.

Tento výukový materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

TEMPERAMENT

Definice temperamentu (I)

Temperament

- živost, povaha, soubor dynamických osobnostních vlastností
- Původ termínu temperament se odvozuje od latinského slova „*tempere*“ – mísit – vytvářet určité poměry.

Temperament

- Je to soubor dynamických charakteristik osobnosti, která určuje rychlost, sílu a stabilitu v prožívání, jednání a vegetativních reakcích.

Temperament je spjat se **vzrušivostí** tj. mírou odpovědi určitého člověka na různé podněty - a zahrnuje i tendenci měnit nálady.

Název vyjadřuje starou představu, že každou osobu lze charakterizovat jako určitou směs čtyř základních tělesných šťáv nebo-li humorů.

Obsah temperamentu

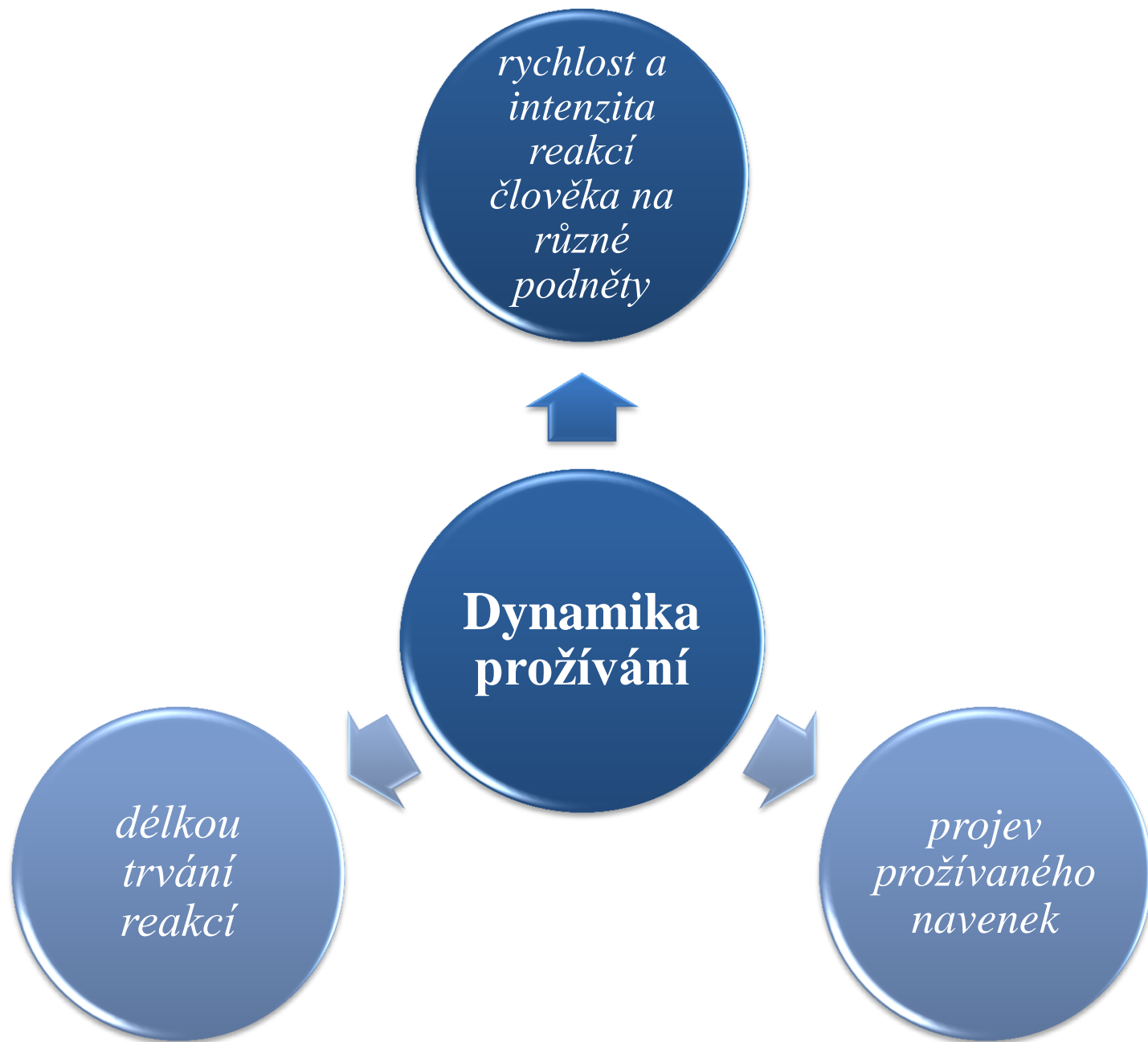
Lidé se navzájem liší nejen obsahem svého duševního života (tj. vnímáním, pamatováním, myšlením, zájmy), ale i formou - reakcemi na podněty.

Temperament tedy určuje dynamiku celého prožívání a chování osobnosti.

Dynamika prožívání

Dynamika prožívání je tempo průběhu a střídání psychických procesů, stavů, činností a jednání a jejich intenzitou.

Prožívání se liší viz. následující schéma

Typy osobnosti vyjadřují:

konstelaci
nějakých
vlastností, které
spolu souvisí;

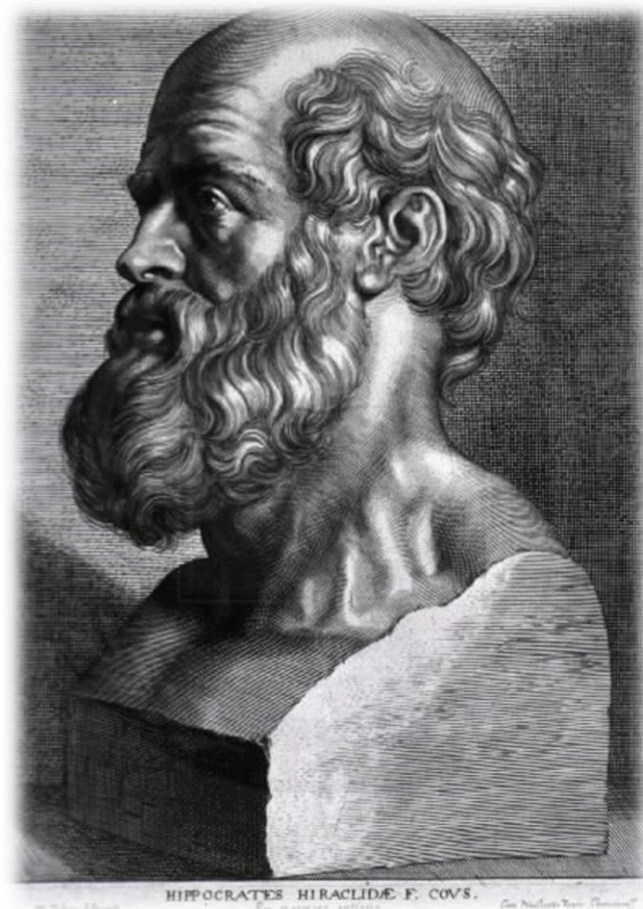
příslušnost
některých
jedinců a
určitou
konstelaci
vlastností,
přičemž takový
jedinec může
příslušet ještě
k jiným typům;

podstatnou
charakteristiku
osobnosti,
avšak
příslušníci
téhož typu se
mohou
v určitých
charakteristiká
ch (např. stupni
inteligence) od
sebe lišit.

Typologie osobnosti dle Hippokrata (460-377 př.n.l.)

- **Hippokratova typologie temperamentu je ze všech typologií osobností v rámci vědního oboru psychologie historicky nejstarší.**
- **Pochází již z doby antického Řecka.**

Obr. 1

Typy osobnosti

1. Melancholik

(melan cholé = černá žluč)

Klady:

- Tichý a nenáročný
- Uznává pevný řád
- Oceňuje krásu a inteligenci
- Je mlčenlivý a přemýšlivý
- Stanovuje si dlouhodobé cíle
- City jsou hluboké a trvalé

Zápory:

- Snadno se uráží a podléhá depresím
- Má nízké sebevědomí
- Trpí vnitřní nejistotou
- Na své okolí klade nerealistické nároky
- Vše musí mít podle svých představ
- Pomalý

Melancholikové

- Švédové
- Finové,
- Dánové
- Norové

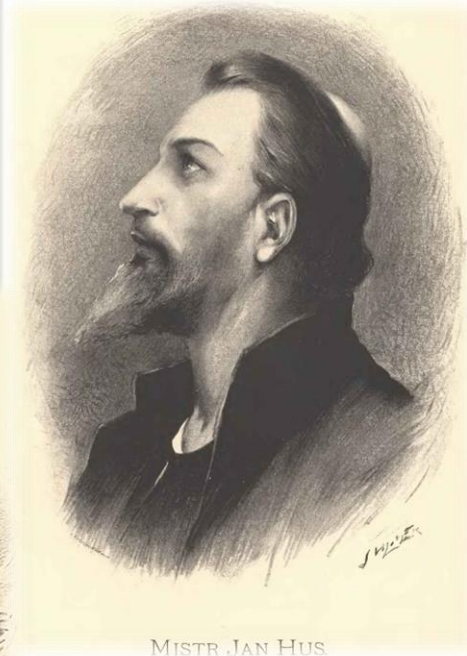
Severské národy

Významné
historické
postavy

- Jan Hus
- Karel Hynek
Mácha

Obr. 2

Obr. 3

2. Cholerik (*cholé* = *žluč*)

Klady:

- Dynamická osobnost, která dosahuje svých cílů
- Nebývá apatický nebo lhostejný
- Rád překonává překážky, miluje boj a také konkurenci
- Exceluje v krizových situacích

Zápory:

- Dráždivý
- Vzteklý
- Snadno se rozhněvá, ale obvykle se rychle uklidní
- Neumí vysadit z pracovního tempa a nutí k němu i své okolí
- Je netrpělivý a netolerantní ke slabostem

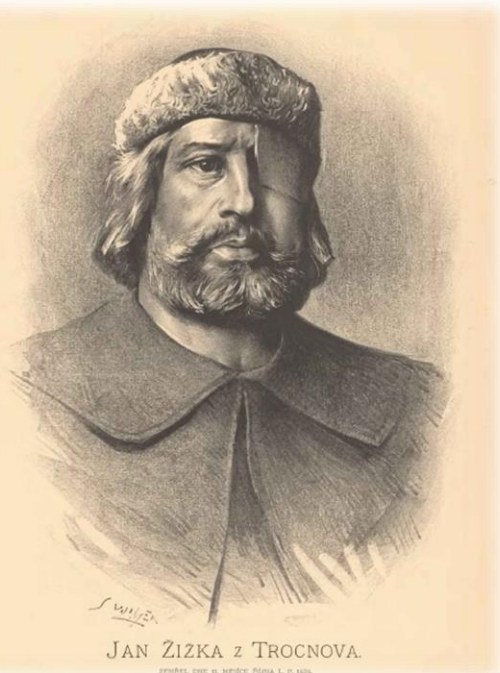
Cholerikové

Významné
historické
postavy

- Italové

Z evropských
národů

- Mojžíš
- car Petr I. Veliký
- Jan Žižka z Trocnova
- Dante Alighieri

Obr. 4

Obr. 5

3. Sangvinik

(sanguis = krev)

Klady:

- Čilý
- Veselý
- Společenský
- Jeho charisma k němu neustále přitahuje lidi
- Rád je středem pozornosti

Zápory:

- Příliš mluví
- Je rozvláčný a často přehání
- Nestálý
- Pouští se do mnoha věcí, které pak nemůže dotáhnout do konce.

Sangvinikové

- Přemysl Otakar II.
- Galileo Galilei
- Johann Wolfgang Goethe

**Významné
historické
postavy**

Obr. 9

Obr. 7

Obr. 8

4. Flegmatik

(flegma = hlen)

Klady:

- Klidný až lhostejný
- Dobře odolává tlakům, chladnokrevný
- Je cílevědomý
- Je spolehlivý a vytrvalý
- Snaží se kolem sebe udržovat klid.

Zápory:

- Brání se jakýmkoliv změnám a nerad vymýšlí nebo zkouší nové věci
- Nedává najevo svoje city
- Má strach z činění rozhodnutí
- Pomalý
- Netečný.

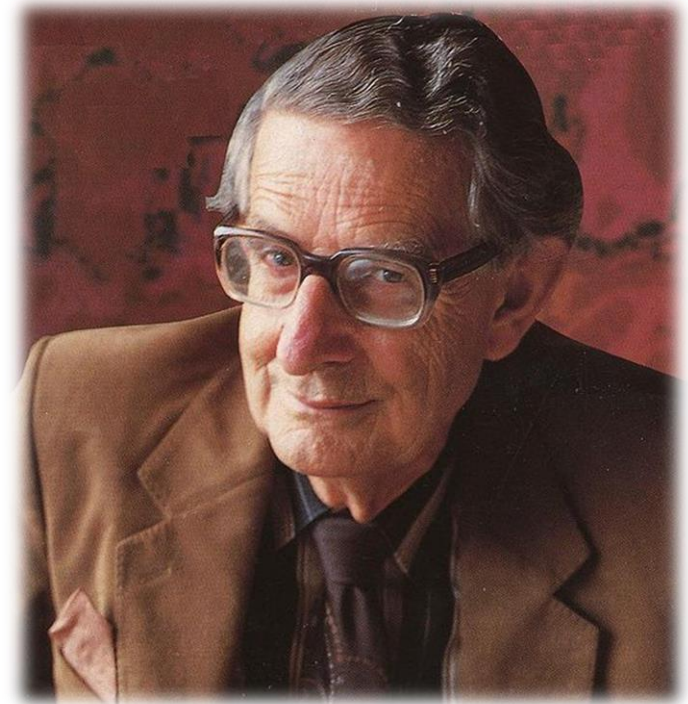
Flegmatikové

Bývají v
jednání
střízliví a
trpěliví,
nedají se
vyrušit z
duševní
rovnováhy.

Překážkám,
které se jim
stavějí do
cesty, raději
ustupují.

Typologie temperamentu dle Hanse Jürgena Eysencka

- Doplnil Hippokratovu teorii osobnosti o dimenzi **emocionální stability** (typy stabilní a labilní)
- **Typy labilní** → choleric a melancholik
- **Typy stabilní** → sangvinik a flegmatik

Obr. 10

Schématické pojetí

	Introvert	Extrovert
Stabilní	<i>Flegmatik</i>	<i>Sangvinik</i>
Labilní	<i>Melancholik</i>	<i>Cholerik</i>

Typologie osobnosti dle Ernsta Kretschmera

- Německý psychiatr Kretschmer zjistil, že **existuje souvislost mezi stavbou těla a způsobem prožívání jedince. Somatotyp**, tedy tělesná konstituce, a typ charakteru, to jsou dva základní pojmy této typologie.
- Kretschmer vysledoval i určité pojítko mezi **tělesným typem a duševními chorobami**.
- Následně vypracovaná typologie **rozlišuje tři typy osobnosti na základě tělesné konstituce**.

Obr. 11

Somatotypy

Pyknický typ

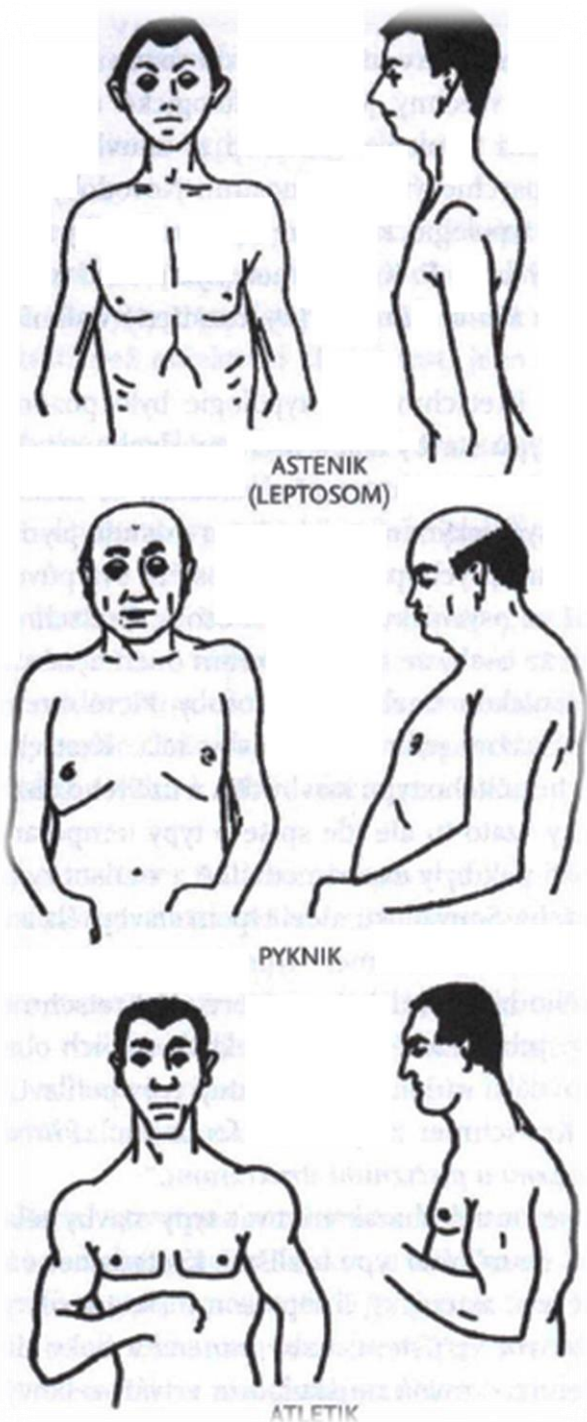
- (z řečtiny *pyknos* – tlustý, pevný) – kulatá hlava, zavalité krátké tělo, měkké svalstvo, válečkovitě tvarované údy, celková zaoblenost, za normálních okolností bývají otevření, společenšší, realistického pohledu na život, bývají ohroženi maniodepresivním duševním onemocněním.

Leptosomní typ

- (astenický, z řečtiny *leptos* – tenký), dlouhá, štíhlá, hubená postava, úzká ramena, plochý hrudník, slabě vyvinuté svalstvo, dlouhé slabé údy, bývají uzavření, jednostranně zaměřeni, vytvářejí si vlastní fantazijní svět, bývají ohroženi schizofrenním duševním onemocněním (bludnými představami, rozštěpením mysli, tzv. rozpadem osobnosti).

Atletický typ

- silně vyvinutá kostra a výrazné svalstvo, široký hrudník, užší boky, menší lebka s protáhlým obličejem, bývají pohybově a mentálně těžkopádní, bez velkých citových vzruchů a silných myšlenkových zaujetí

Obr. 12

Otázky k tématu

Co je to temperament?

Co je to dynamika prožívání?

*Umíte charakterizovat cholera,
sanguinika, melancholika a
flegmatika?*

Jaký jste typ osobnosti?

DĚKUJI ZA POZORNOST !

Zdroje:

- Atkinsonová, R. Atkinson, R. Smith, E. Bem, D. Nolen-Hoeksema, S. *Psychologie*. Praha: 1995. 863 s. ISBN 80-85605-35-X.
- Blatný, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: 2010. 304 s. ISBN 978-80-247-3434-7.
- Blatný, M. Plháková, A. *Temperament, Intelligence, Sebepojetí*. Brno: 2003. 150 s. ISBN 80-86620-05-0.

Zdroje:

- Čechová, V. Rozsypalová, M. *Obecná psychologie pro SZŠ*. 1. vyd. IDVPZP. Brno: 2001. 105 s. ISBN 80-7013-343-0.
- Drapela, V. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: 1997. 175 s. ISBN 978-80-7367-505-9.
- Farková, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: 2008. 336 s. ISBN 978-80-86723-64-8.
- Helus, Z. *Úvod do psychologie*. Praha: 2011. 317 s. ISBN 978-80-247-3037-0.

Zdroje:

- Rozsypalová, M. Čechová, V. Mellanová, A. *Psychologie a pedagogika*. 1. vyd. Informatorium. Praha: 2003. 186 s. ISBN 80 - 7333 - 014 - 8.
- Říčan, P. *Psychologie osobnosti*. 6. vyd. Praha: 2010. 208 s. ISBN 80-7178-923-2.
- Smékal, V. *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: 2004. ISBN 80-86598-65-9.
- Vágnerová, M. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: 2004. ISBN 80-2460-841-3.

Zdroje:

- obr. č. 1 – Rmrfstar. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Hippocrates_rubens.jpg
- obr. č. 2 – Jan Vilímek. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e5/Jan_Vil%C3%ADmek_-_Karel_Hynek_M%C3%A1cha.jpg

Zdroje:

- obr. č. 3 – Jan Vilímek. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4c/Jan_Vil%C3%ADmek_-_Mistr_Jan_Hus.jpg
- obr. č. 4 – Jan Vilímek. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Jan_%C5%BDi%C5%BEka_z_Trocnova.jpg

Zdroje:

- obr. č. 5 – Delaroche, Paul. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Peter_der-Grosse_1838_PR.jpg
- obr. č. 6 – Botticelli, Sandro. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Portrait_de_Dante.jpg

Zdroje:

- obr. č. 7 – Neznámý autor. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Otakar_2_P%C5%99emysl.jpg

- obr. č. 8 – Leoni, Ottavio. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Galileo_by_leoni.jpg

Zdroje:

- obr. č. 9 – Stieler, Joseph Karl [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Goethe_\(Stieler_1828\).jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Goethe_(Stieler_1828).jpg)
- obr. č. 10 – Sirswindon. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný pod licencí Creative Commons na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Hans.Eysenck.jpg>

Zdroje:

- obr. č. 11 – Irmgard. [cit. 2013-10-04]. Soubor dostupný jako Public Domain na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Kretschr_Ernst.png
- obr. č. 12 – Riegerová, J. Ulbrichová, M. *Aplikace fyzické antropologie v tělesné výchově a sportu*. Olomouc: 1998. 185 s. ISBN 80-7067-847-X.